

Desatero podle Kristova zákona

Grégorios Palamas

1 Hospodin Bůh, tvůj Pán, je jeden¹ a dávat se poznat v Otci, Synu a Svatém Duchu.

Otec je nezplozený. Syn je zplozený, jakožto Slovo je bez počátku, mimo čas a netrpný². A protože sám sebou pomazal naši přirozenost, nazývá se Pomazaný³. Duch Svatý pochází rovněž z Otce, avšak nikoli plozením, nýbrž vycházením.

On je jediný Bůh a on je pravý Bůh, jeden Hospodin ve třech osobách: nerozdělený pokud jde o přirozenost, vůli, slávu, moc, působení⁴ a veškeré vlastnosti božství.

Jedině jeho miluj a jemu jedinému služ celou svou myslí, z celého srdce a ze všech sil.⁵ Jeho výroky a příkazy měj uložené ve svém srdci,⁶ abys podle nich mohl jednat, uvažovat i mluvit, doma i na cestách, když usínáš i když vstáváš.⁷

Stále měj na paměti Hospodina svého Boha a jen jeho jediného se boj, nezapomínej na něj a na jeho přikázání, protože potom ti on sám dá sílu, abys mohl konat jeho vůli. Nechce po tobě přece nic víc, než abys měl před ním bázeň a miloval ho a abys vždycky chodil po jeho cestách.⁸

On je tvoje chloubka, on je tvůj Bůh.

Nevšímej si netrpnosti⁹ a neviditelnosti nebeských andělů, ani nesmírné ničemnosti toho, který byl s nebe svržen, jeho lstivé moudrosti, jeho pronikavosti a všemožné důmyslnosti. Nemysli si, že něco z toho můžeš srovnávat s Boží velebností. Nehleď na rozlehlost oblohy a různorodé pohyby nebeských těles, na záři slunce, lesk měsíce, na jasnost ostatních hvězd, na vzduch, který potřebujeme k dýchání, na štědrost moře a úrodnost země, a nezbožšťuj si žádnou z těchto věcí. Všechny jsou totiž poddány Bohu, jsou jeho dílem, protože byly stvořeny z ničeho jeho Slovem. *Neboť on řekl, a vznikly; on rozkázal, a byly stvořeny.*¹⁰

¹ Srv. Dt 6,4.

² ř. ἀπαθής, lat. impassibilis, stslov. *вєстрастьный*.

³ ř. Χριστός, „Kristus“.

⁴ ř. ἐνέργεια, lat. operatio.

⁵ Srv. Dt 6,5.

⁶ Srv. Dt 6,6.

⁷ Srv. Dt 6,7.

⁸ Srv. Dt 10,12.

⁹ ř. ἀπαθές, lat. impassibilitas, stslov. *вєстарстнє*.

¹⁰ Ž 33,9.

A tak uctívej jako Boha jen tohoto Panovníka a Tvůrce všeho, k němu přilni svou láskou, jeho pros ve dne i v noci za odpuštění svých vědomých i nevědomých provinění. On je *soucitný a milosrdný, velkorysý a milostivý*,¹¹ odvěký dobrodinec. Nabízí a skutečně dává nebeské království navěky, živobyť bez zámutku a život bez smrti a k oblažení světlo, které nezapadá – těm, kdo jej mají v účtě, klanějí se mu a milují jej a zachovávají jeho nařízení. On je ale také Bůh žárlivý: je spravedlivý soudce a obávaný mstitel. Pro ty, kdo se k němu chovají bez úcty, neposlouchají ho a jeho nařízení odmítají, chystá věčný trest, neuhasitelný oheň, nekonečné trápení, úzkost bez útěchy, obestření chmurnou mráкотou, zemi ztemnělou a smutnou, zoufalé skřípání zubů, jedovaté červy, kteří neusínají: tedy to, co připravil prvním odpadlíkovi – Zlému a spolu s ním všem, kdo se jím dají zlákat, jeho se rozhodnou následovat a odmítnou svého Stvořitele skutky, slovy a myšlenkami.

2 Nezobrazuj nic, co je nahoře v nebi, ani co je dole na zemi, ani to, co žije ve vodách, takže bys těm věcem sloužil nebo je uctíval jako bohy:¹² všechno to je přece stvoření jediného Boha, který v poslední době přijal tělo z panenského lůna, zjevil se na zemi a žil spolu s lidmi. Pro záchranu lidí trpěl a zemřel, ale pak vstal, i s tělem vystoupil do nebes a usedl po pravici Velebnosti na výsostech. A s tím tělem přijde znovu ve slávě, aby vykonal soud nad živými i mrtvými.

Udělej si tedy z lásky k němu jeho obraz, obraz toho, který se kvůli nám stal člověkem. Pomocí toho obrazu si ho připomínej, a skrze ten obraz jej uctívej. Pomocí obrazu veď svou mysl vzhůru až k onomu tělu Spasitelovu, které zasluhuje uctívání a které sedí na pravici Otcově v nebi.

Podobně si zhotovuj také podobizny světců a uctívej je, ale ne jako bohy – to je přece zapovězeno! Dělej to pro svůj přátelský vztah a cit ke svatým a proto, že si jich mimořádně vážíš, a tyto obrazy k nim budou tvoji mysl povznášet. Právě tak i Mojžíš¹³ dal zhotovit obrazy cherubů uvnitř velesvatyně, a sama velesvatyně tak znázorňovala nebesa, zatímco svatyně představovala obraz celého světa. A Mojžíš to všechno nazval svatým, ne že by chtěl uctívat stvořené věci, ale protože skrze ně oslavoval Boha Světotvůrce. Ani ty si tedy nezbožšťuj obrazy Ježíše Krista a světců, ale uctívej skrze ně toho, který napřed stvořil nás jako svůj vlastní obraz a kterému se potom pro jeho nevýslovnou lidumilnost zalíbilo právě ten svůj obraz v nás vzít na sebe a který se přijetím tohoto lidského obrazu sám omezil.

A uctívej nejenom Boží obraz, ale také podobu jeho kříže: vždyť kříž je vítězná trofej Kristova a mocné znamení proti ďáblu i proti celému vojsku nepřátelských sil. Z toho důvodu se ďáblové třesou strachy a utíkají, kdykoli vidí,

¹¹ Ž 86,15.

¹² Srv. Ex 20,4.5.

¹³ Viz Ex 25-26, zvl. 26,33.

že se zobrazuje kříž. Toto zobrazení bylo velmi oslavováno proroky už dávno před tím, než existoval vzor, a působilo tehdy velké zázraky.¹⁴ A také při druhém příchodu Pána Ježíše Krista, toho, který na kříži visel a který přijde soudit živé i mrtvé, se napřed objeví toto jeho mocné a strašné znamení s velikou mocí a slávou. Vzdej tedy kříži slávu už teď, abys na něj i potom mohl pohlédnout s důvěrou a abys byl spolu s ním oslaven.

A uctívej také obrazy světců, protože oni byli jakoby ukřížováni spolu s Pánem. Přitom si představuj Kristův kříž a připomínej si, že do nitra svatých Bůh vložil účast na Kristově utrpení. Zrovna tak uctívej i jejich svaté hroby nebo ostatky jejich kostí, pokud se někde uchovávají. Milost Boží se totiž od nich neoddělila, stejně jako božství se v okamžiku životodárné smrti Kristovy neoddělilo od jeho úctyhodného těla.

Když budeš toto dělat, a budeš tak oslavovat ty, kteří předtím sami Boha oslavovali a z jejichž skutků je zřejmé, že v lásce k Bohu byli dokonalí, Bůh tě oslaví spolu s nimi. Potom budeš moci spolu s Davidem zaspívat: *Bože, měl jsem vždycky ve velké úctě tvé přátele.*¹⁵

3 Neber jméno Hospodina svého Boha nadarmo¹⁶ a nepřisáhej křivě kvůli pomíjivým věcem, ať už pro strach z lidí, kvůli obavě z hanby nebo ze zjištění. Křivá přísaha je totiž zapírání Boha.

Proto vůbec nepřisáhej, ale úplně se přísaze vyhni, protože s přísahou přichází křivopřísežnictví, které člověka odcizuje Bohu. Kdo křivě přísahá, je jako zločinec.

Naproti tomu když za všech okolností budeš mluvit pravdu, tvoje slovo bude stejně spolehlivé, jako bys přísahal.

Kdyby se ti ale snad přece stalo, že ses zavázal přísahou – a to by bylo nedobré – k něčemu, co je v souladu s Božím zákonem, vykonej to jako svou povinnost. Avšak sám na sobě požaduj zadostiučinění, že jsi vůbec přísahal: skutky milosrdenství, modlitbou, lítostí a tělesným sebezáporem usmíruj Krista, který řekl: „Nepřisáhej!“¹⁷

A pokud ses přísahou zavázal k něčemu, co Boží zákon zakazuje, za žádných okolností to nesmíš ani kvůli té své přísaze udělat, abys nebyl jako Héródés, který dal zabít Proroka.¹⁸ Naopak, takovou hříšnou přísahu zruš a pevně si uumiň, že již nikdy nebudeš přísahat. Kromě toho se opět snaž, aby ses smířil s Bohem: plač a užívej ještě víc těch léčivých prostředků, o kterých už byla řeč.

¹⁴ Podobu kříže měla ve starokenaanské abecedě litera *táv*; výslovně ji uvádí hebr. text Ez 9,4.6. Na základě tohoto místa se často má za to, že i znamení zmiňované v Ex 12,13 je právě „*táv*“. LXX má na obou místech pouhé σημεῖον = znamení.

¹⁵ Ž 138,17 (LXX).

¹⁶ Ex 20,7.

¹⁷ Srv. Mt 5,34-37.

¹⁸ Proroka = Jana Křtitele; srv. Mk 6,26-27.

4 Je jeden den v týdnu, kterému se také říká den Páně, protože je zasvěcen Hospodinu. V ten den totiž Pán vstal z mrtvých a ukázal nám, že jistě přijde také všeobecné vzkříšení a že tehdy skončí veškerá pomíjivá činnost. Tenhle den tedy svěť a *nevykonávej žádnou práci*¹⁹ na výdělek, jen to, co je nezbytně nutné. I všem svým podřízeným a lidem, kteří žijí spolu s tebou, dej možnost si odpočinout, abyste mohli společně oslavit toho, který nás pro sebe získal svou vlastní smrtí a svým zmrtvýchvstáním zároveň vzkřísil naši lidskou přirozenost. Pamatuj na budoucí věk a rozvažuj o všech pravidlech a příkázáních Páně, sám sebe zkoumej, jestli jsi některé nepřestoupil nebo nezanedbal, a hled', aby ses ve všem napravil. V neděli pobývej v Božím chrámu, zúčastni se bohoslužebných shromáždění a s ryzí vírou a klidným svědomím přijmi podíl na svatém těle a krvi Kristově.

Začni žít dokonalejší život. Vnitřně se obnovuj a připravuj se na převzetí budoucích věčných statků. A proto ani v ostatních dnech týdne neužívej statků pozemských nesprávně a přespříliš. Ovšem v den Páně si udržuj naprostý odstup vůči všem věcem – kromě toho, co je nejnütnější a bez čeho se nedá žít –, abys mohl pobývat v Boží blízkosti. Tak bude Bůh tvým útočištěm, a ty neuděláš žádný chybný krok: nezapálíš v sobě oheň vášní ani se nezatížíš břemenem hříchu. A tak opravdu světiš neděli, protože neděláš žádné špatné věci.

Stejně věci jako o nedělích dělej a stejných věcí se zdržuj také o stanovených velkých svátcích.

5 Cti svého otce a svou matku,²⁰ protože skrze ně tě Bůh uvedl do života a oni hned po Bohu jsou příčinou tvého bytí.

A tak i ty, hned po Bohu, cti a miluj také své rodiče, pokud ovšem ti láska k nim pomáhá i v lásce k Bohu. Pokud ne, musíš od nich hned utéci. A jestliže ti budou dokonce překážkou, zvláště na cestě k pravé a spasitelné víře – kvůli nějaké své nepravověrnosti –, nejen od nich uteč, ale měj je v nenávisti. A to platí nejen o nich, nýbrž i o všech příbuzných a o všech lidech, s nimiž tě spojují nějaké jiné přátelské nebo společenské vztahy; máš mít v nenávisti dokonce i své vlastní údy s jejich touhami, i celé své tělo a sklon k vášním, který z něj pochází. Neboť „jestliže někdo nemá v nenávisti svého otce, matku, manželku, děti i bratry, a k tomu i svoji duši, a nenese svůj kříž a nenásleduje mne, není mne hoden,“²¹ řekl Kristus. Tak se má člověk chovat ke svým rodičům, přátelům a bratrům podle těla. Avšak jsou-li s tebou spojeni ve víře a nekladou-li překážky tvé spáse, cti je a miluj.

A jestliže se máš takto chovat ke svým fyzickým rodičům, o co víc bys asi měl ctít a milovat ty, kdo jsou tvými duchovními rodiči? Oni tě převedli z pou-

¹⁹ Srv. Ex 20,10.

²⁰ Ex 2,12.

²¹ Srv. Lk 14,26.27 a Mt 10,37.38.

hého bytí do dobrého bytí, poskytl ti podíl na světle poznání, poučili tě o zjevené pravdě a podruhé tě zplodili v lázni znovuzrození. Vložili do tebe naději na vzkříšení, na nesmrtelnost a na tvůj dědičný podíl ve věčném království a učinili tě z nehodného hodným věčných statků. Z tebe, pozemšťana, udělali nebešťana, z člověka časem omezeného udělali tvora věčného. Udělali z tebe syna a učedníka ne už někoho z lidí, ale přímo bohočlověka Ježíše Krista, který ti ze své milosti udělil ducha adoptivního synovství a který řekl: „Nenazývejte na zemi nikoho otcem ani učitelem; jen jeden je váš Otec; a jen jednoho máte učitele – Krista.“²²

Jsi tedy zavázán veškerou úctou a láskou svým duchovním otcům, protože úcta jim prokazovaná přechází na Krista a na nejsvětějšího Ducha, skrze kterého jsi obdržel své adoptivní synovství, i na nebeského Otce, *od něhož má jméno veškeré otcovství v nebi i na zemi.*²³

Snaž se, abys po celý svůj život měl nějakého duchovního otce, abys mu mohl vyznávat každý svůj hřích a každou zlou myšlenku a abys od něj mohl dostávat hojivé odpuštění. Vždyť těmto mužům byla dána moc rozvazovat a svazovat duše, takže cokoli sváží na zemi, bude svázané v nebi, a cokoli rozvázá na zemi, bude rozvázané v nebi²⁴. Tuto milost a moc dostali od Krista, a proto je poslouchej a nestav se proti nim, abys nezpůsobil zkázu své vlastní duši. Jestliže totiž toho, kdo odporuje svým tělesným rodičům ve věci, která není zapovězena božím zákonem, má podle Zákona stihnout smrt, pak je zřejmé, že ten, kdo odporuje svým duchovním otcům, od sebe odhání božího Ducha, a tak ničí svoji duši. A tak často žádej o radu své duchovní otce a poslouchej je, aby tvá duše byla spasena a aby ses mohl stát dědicem věčných statků, které nepodléhají zkáze.

6 Nesemilníš,²⁵ protože místo abys byl údem Kristovým, stal by ses údem nevěstky, a musel bys být vyťat z božského těla a uvržen do pekla. Jestliže totiž dcera kněze, pokud bude přistižena při smilstvu, má být podle Zákona upálena, protože zneuctila svého otce,²⁶ nebude tím spíš odsouzen k věčnému trestu ten, kdo takto poskvrní Kristovo tělo?

Nuže, pokud jsi toho schopen, zachovej panictví, abys mohl úplně celý patřit Bohu a aby ses s ním mohl spojit dokonalou láskou. Po celý svůj život budeš přebývat blízko něj a nerušeně a neustále se budeš věnovat věcem Hospodino-
vým, už teď budeš čerpat z budoucího života a žít na zemi jako anděl boží. Vždyť

²² Srv. Mt 23,9.10.

²³ Ef 3,15.

²⁴ Srv. Mt 18,18.

²⁵ ř. πορνεύειν = smilnit (t. dopouštět se jakéhokoli nelegitimního pohlavního styku), v LXX (Ex 20,14 a Dt 5,17) je užito slova μοιχεύειν = cizoložit.

²⁶ Srv. Lv 21,9.

panictví je stav andělů a právě andělům je i tělesně, nakolik je to možné, podobný ten, kdo se oddává panickému životu. A ještě spíš než andělům se podobá Otcí, který přede všemi věky ve stavu panictví zplodil Syna. A podobá se i panici Synu, který na počátku plozením vzešel z panice Otce a v poslední době se tělesně narodil z panenské Matky. A podobá se i Duchu, který tajemným způsobem vystupuje jen z Otce, ne plozením, nýbrž vycházením. A tomuto Bohu se připodobňuje a s ním se spojuje v nezrušitelném manželském svazku člověk, který si vyvolil opravdové panenství, žije jako panice svou duší i tělem a každý svůj pocit, slovo či myšlenku zdobí šperky svého panenství.

Pokud si nevybereš panenský stav a Bohu jsi ho nepřislíbil, můžeš si být podle zákonů Páně jednu manželku a s ní jedinou žít. Máš ji chovat ve svatosti jako své vlastní tělo a zároveň se musíš se vši rozhodností zříci cizích žen. Této zdrženlivosti budeš schopný dostát úplně, pokud se nebudeš se ženami zbytečně stýkat a pokud si nebudeš libovat ve vyprávění nebo poslouchání nemravných řečí. Nakolik můžeš, odvracej od žen i svůj zrak, tělesný i vnitřní, a nauč své oči, aby se zbytečně nezabývaly krásnými tvářemi. Vždyť kdo pohlédne na ženu, *aby v sobě vzbudil touhu po ní, už s ní cizoložil ve svém srdci.*²⁷ Takový ubožák je pak nečistý před Kristem, který nahlíží do srdce, a navíc už je schopen snadno přejít i přímo k hanebnému činu tělesnému. A proč tu vlastně mluvíme zrovna o smilstvu a cizoložství a o dalších špatnostech, které všechny mají aspoň původ v lidské přirozenosti? Vždyť zbytečné pohledy na tělesné půvaby mohou člověka chlpně zatáhnout dokonce do takových necudností, které jsou již docela proti přirozenosti!

Ty tedy, pokud budeš sám ze sebe vytínat tyhle trpké kořeny, neponeseš žádné smrtonosné plody, naopak sklidiš cudnost a posvěcení, které má v cudnosti základ a bez kterého nikdo nemůže spatřit Pána.

7 Nezabiješ,²⁸ abys nepřišel o adoptivní synovství u toho, který i mrtvé oživuje, a aby z tebe tvé skutky neudělaly syna toho, který je od počátku vrahem lidí. Zabití je výsledek bití, bití je pokračování urážek, urážky zase hněvu. Hněv k nám obvykle přichází skrze újmu, kterou nám způsobují jiní lidé – a může to být zase třeba bití nebo urážení. Proto Kristus řekl: *tomu, kdo ti bere plášť, neodpírej ani košili.*²⁹ Ani tomu, kdo tě bije, neodplácej bitím, a neodplácej urážkami tomu, kdo tě tupí. Tak totiž zachrániš sebe i toho, kdo ti ubližuje, od vražedného provinění. A tobě navíc bude prominuto i to, v čem jsi už proti Bohu zhřešil. Vždyť je psáno: Odpusťte, a bude vám odpuštěno.³⁰ Naopak kdo zle mluví nebo jedná, ten zaplatí pokutu, podstoupí věčný trest. Kristus přece řekl:

²⁷ Mt 5,28.

²⁸ Ex 20,13.

²⁹ Lk 6,29nn.

³⁰ Srv. Lk 6,37.

„Kdo řekne svému bratru ‘blázne’, propadne pekelnému ohni.“³¹ Jestliže tedy budeš schopen vytrhnout zlobu i s kořenem, když opatříš své duši tu blaženost, která spočívá v mírnosti, veleb Krista, našeho učitele ctností a pomocníka při jejich získávání. Bez něj totiž, jak jsi byl vyučen, nemůžeme konat nic dobrého. A jestliže nebudeš schopen vydržet bez hněvu, obviňuj sám sebe, že se hněváš, a kaj se před Bohem i před tím, komu jsi něco zlého řekl nebo udělal. Vždyť kdo lituje už na počátku hříchu, ten ho nedovede do konce. Kdo však bez lítosti setrvává v malých poklescích, upadne díky nim i do velkých.³²

8 Nepokradeš,³³ aby ti pak znalec skrytých věcí³⁴ neuložil mnohonásobnou pokutu za to, že jsi jím pohrdal. A tak raději naopak tajně dávej potřebným lidem z toho, co ti patří, abys od Boha, který vidí ve skrytu, obdržel stonásobek a v příštím věku život věčný.

9 Neosočuj³⁵ nikoho, abys nebyl podobný tomu, který na počátku u Evy obvinil Boha, a abys nebyl proklet jako on. A tak raději, pokud by tím nevznikla pro mnoho lidí nějaká velká škoda, snaž se dokonce ukrýt poklesek svého bližního, abys nebyl podobný Chámovi, nýbrž Šémovi a Jefetovi, a abys jako oni dosáhl požehnání³⁶.

10 Nebudeš toužit po tom, co náleží tvým bližním: po majetku nemovitém, po penězích, po slávě. Po ničem, co náleží tvému bližnímu.³⁷ Když v sobě duše počne nezřízenou touhu, narodí se hřích, a dokonáný hřích zase porodí smrt.

Ty ale hled', abys netoužil po cizích věcech, a jak můžeš, braň se tomu, že by ses snad něčeho zmocnil z chamtivosti. A tak raději ještě rozdávěj ze svého majetku, když tě někdo prosí, buď' milosrdný k tomu, kdo potřebuje milosrdenství, na kolik ti to poměry dovolují, a nepohrdej člověkem, který si chce vypůjčit. Najdeš-li nějakou ztracenou věc, uchovej ji pro jejího majitele, i kdyby to byl tvůj nepřítel. Můžeš ho tím dokonce i usmířit, a přemůžeš tak zlo dobrem, jak tě vybízí Kristus.

Když se budeš ze všech sil snažit zachovávat tato pravidla a žít podle nich, budeš si v duši ukládat poklad zbožnosti a budeš se Bohu líbit. Bůh i boží přátelé tě zahrnou dobrými věcmi a staneš se dědicem věčných statků. Kéž na nich máme účast my všichni, pro milost a lidumilnost našeho Pána, Boha a Spasitele

³¹ Srv. Mt 5,22.

³² Srv. Sir 19,1.

³³ Ex 20,15.

³⁴ Srv. Ž 44,22.

³⁵ Srv. Ex 20,16: v Palamově textu je užito slovesa συκοφαντεῖν = osočovat, udávat, křivě žalovat, LXX (Ex 20,16) má ψευδομαρτυρεῖν = lživě proti někomu svědčit.

³⁶ Viz Gen 9,22-27.

³⁷ Srv. Ex 20,17.

Ježíše Krista, kterému náleží všechna sláva, čest a klanění, spolu s jeho Otcem, jenž je bez počátku, i s nejsvětějším, dobrým a oživujícím Duchem, nyní a na věky věků. Amen.

Přel. Josef Bartoň

Přeloženo z edice Patrologiae cursus completus, series Graeca, t. 150, ed. J. P. Migne, Paris 1865, sl. 1090-2002. Odstavce a číslování překladatel.

ORTHODOX REVUE

časopis pro pravoslavnou teologii
vychází 2x ročně
ISSN 1212-1592

Vydává Orthodoxia - vzdělávací centrum
při pravoslavném katedrálním chrámu sv. Cyrila a Metoděje
Resslova 9a, 120 00 Praha 2;
Ředitel: ThDr. Jaroslav Šuvarský

Adresa redakce: 120 00 Praha 2, Resslova 9a;
tel. 24 91 62 69;

Vybral, sestavil, překl. řeckých a latinských citátů: Pavel Milko
Graf. úprava, návrh obálky: Pavel Milko
Kříž na obálce podle byzantského vzoru nakreslil čtec Prokop Hoffman

Sazba: Orthodoxia - vzdělávací centrum

© Orthodoxia - vzdělávací centrum, Praha 1999

výtiskla: TISKÁRNA Kopretina, Hostinné

doporučená cena 69 Kč

Individuální objednávky vyřizuje:
OLIVA - křesťanské knihkupectví
Soukenická 15
Praha 1
110 00
tel. (02) 231 26 56

Obsah

Obsah	3
Úvod	5
Theologie v barvách <i>J. N. Trubeckoj</i>	7
Úvod ke sváteční mineji <i>K. Ware</i>	19
Význam pojmu teologie <i>Ján Zozulak</i>	38
Řeč Náchorova z byzantského románu Barlaam a Joasaf s vloženou Aristeidovou Apologií	49
Vycházení Ducha Svatého v pravoslavném učení o Trojici <i>V. Lossky</i>	57
Svatá Trojice v teologii sv. Řehoře Palamy <i>J. Meyendorff</i>	76
Desatero podle Kristova zákona <i>Grégorios Palamas</i>	88
Pohled na stvoření v patristickém myšlení <i>G. Florovsky</i>	96
Duch Svatý v životě křesťana podle učení svatého Symeona Nového Theologa <i>Arcibiskup Basile (Krivochéine)</i>	124
Seznam zkratk	142
K překladům	143